

CZU: 343.1/.7

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2022.1\(60\).05](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2022.1(60).05)

REGULI DE ÎNCADRARE A INFRAȚIUNII UNICE COMPLEXE

Vadim PRISACARI,
procuror în Procuratura
Anticorupție, doctorand ASEM și
USPEE „Constantin Stere”
<https://orcid.org/0000-0001-5414-6943>

SUMAR

În prezentul demers științific sunt identificate reguli de calificare a infracțiunii unice complexe. În esență, în conținutul infracțiunii complexe intră cel puțin o altă faptă penală care se dizolvă în amalgamul infracțiunii nou create. Eliminarea infracțiunii alipite (reunite) sau absorbite decade calificarea celor săvârșite conform normei care incriminează infracțiunea complexă. În cazul infracțiunii complexe faptele penale absorbite/reunite își pierd din individualitate, neputând fi reținute la calificare. Încadrarea celor comise, potrivit regulilor concursului de infracțiuni (conform normei care cuprinde infracțiunea complexă, dar și conform normei ce conține infracțiunea absorbită) este contrară (i) regulii de calificare, în ipoteza concurenței dintr-o normă parte și o normă întreg și, implicit, (ii) principiului calificării exacte ca subspecie a principiului legalității incriminării, din perspectiva efectuării unei calificări în exces. Calificarea unei infracțiuni complexe trebuie să se facă potrivit normei ce cuprinde infracțiunea complexă, nu însă potrivit normelor ce formează infracțiunea complexă.

Cuvinte-cheie: *infracțiune unică, infracțiune complexă, infracțiune absorbită, normă-parte, normă-întreg, concurs de infracțiuni.*

În opinia autoarei N.B. Gulieva, „infracțiunea complexă reprezintă acea formă a infracțiunii unice prin care se atentează asupra a două sau mai multor obiecte, formată din mai multe fapte, fiecare dintre care conține semnele unei componente de infracțiune de sine stătătoare, însă, în virtutea legăturii lor reciproce și specificului pericolului social, este privită ca infracțiune unică” [20, p. 7].

În literatura de specialitate română infracțiunea complexă este definită ca fiind „acea formă a unității legale de infracțiune ce constă în compunerea întregului său conținut juridic cu o altă acțiune sau inacțiune care, privită singular sau sepa-

RULES OF QUALIFICATION OF THE COMPLEX SINGLE OFFENCE

SUMMARY

In this scientific approach are identified rules for the qualification of the complex single offence. In essence, the content of the complex crime includes at least one other criminal act that dissolves into the amalgam of the newly created crime. The elimination of the attached or absorbed offence declines the qualification of those committed according to the norm that incriminates the complex offence. In the case of a complex offence, the criminal acts absorbed / reunited lose their individuality, and cannot be retained in the qualification. The qualification of those committed, according to the rules of the multiple offences (according to the norm that includes the complex crime, but also according to the norm that contains the absorbed crime) is contrary (i) to the rule of qualification in the case of competition between a part and a whole, and, implicitly, (ii) to the principle of exact qualification as a subspecies of the principle of legality of incrimination, from the perspective of performing an overqualification. The qualification of a complex offence must be made according to the norm that includes the complex offence, but not according to the norms that form the complex offence.

Key-words: *single offence, complex offence, absorbed offence, part-norm, whole-norm, multiple offences*

rat, constituie o faptă prevăzută de legea penală de sine stătătoare” [15, p. 89].

Remarcăm că definițiile de mai sus se rezumă la următoarea trăsătură fundamentală a infracțiunii complexe: *în conținutul acesteia intră cel puțin o altă faptă penală, care se dizolvă în amalgamul infracțiunii nou create.*

În continuare, vom trece în revistă **regulile de calificare a infracțiunii unice complexe.**

În primul rând, eliminarea infracțiunii alipite (reunite) sau absorbite decade calificarea celor săvârșite conform normei ce incriminează infracțiunea complexă. Altfel zis, în lipsa infracțiunii absorbite sau reunite, cele comise nu constituie infracțiune complexă. Același lucru este punctat în doctrină: „În cazul acestei forme a infracțiunii complexe, lipsa din conținutul ei a infracțiunii ab-

sorbite duce la inexistența infracțiunii complexe [16, p. 32].”

În atare situație, cele comise ar putea fi încadrate în baza unei alte norme (*i.e.* în baza normei ce cuprinde infracțiunea simplă (în lipsa infracțiunii absorbite)). O atare posibilitate este prezentă atunci când, în lipsa faptei penale pasibile de absorbție, cele comise ar putea reprezenta o infracțiune. Mai exact, este necesar ca, în lipsa acțiunii secundare, realizarea acțiunii principale să constituie infracțiune. De exemplu, privațiunea ilegală de libertate cu aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei necesită calificare în baza lit. e) alin.(2) art.166 CP RM. În lipsa acțiunii secundare sub forma violenței periculoase, cele comise trebuie încadrate în baza art. 166 CP RM (cu excepția lit. e) alin.(2)).

În alte cazuri, în lipsa acțiunii secundare (acțiune ce corespunde faptei penale absorbite/reunite), cele săvârșite ar putea să nu cadă sub incidența legii penale. Este cazul în care acțiunea principală (în lipsa acțiunii secundare) nu constituie *per se* infracțiune. De exemplu, în lipsa acțiunii adiacente, acțiunile de recrutare, transportare etc. a unei persoane majore nu pot fi apreciate drept trafic de ființe umane, nefiind posibilă încadrarea în baza art. 165 CP RM. A. Tănase notează pe bună dreptate: „În legătură cu astfel de modalități [înșelăciune, răpire, aplicarea violenței] ale acțiunii adiacente dobândește ilicite recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea persoanei [19, p. 19]”. *Per a contrario*, în lipsa acțiunii adiacente (secundare), lipsește ilicitețea acțiunii principale și, corespunzător, a întregii activități.

În *al doilea rând*, în cazul infracțiunii complexe, faptele penale absorbite/reunite își pierd din individualitate, neputând fi reținute la calificare. Cu acest prilej, C. Sima accentuează: „Infracțiunile absorbite își pierd complet autonomia infracțională, neproducând efecte juridice separate, ci doar în cadrul infracțiunii complexe” [16, p. 34]. Acest lucru este realizabil doar în condițiile în care infracțiunea absorbită este mai puțin periculoasă ca infracțiunea în care este dizolvată. Cu acest prilej, N.F. Kuznețova consemnează: „Fapta inclusă în cadrul componenței complexe este, întotdeauna, de gravitate mai redusă, decât însăși infracțiunea complexă” [21, p. 281]. Pe aceeași undă se situează M. Ștefănoaia: „Infracțiunea complexă este caracterizată de o periculozitate mai ridicată decât cea a faptei absorbite. Verificarea acestei condiții se face prin compararea limitelor de pedeapsă prevăzute pentru cele două infracțiuni. În acest sens, dacă infracțiunea aparent complexă este sancționată cu o pedeapsă in-

ferioară celei prevăzute pentru infracțiunea „absorbită”, cele două fapte se vor reține în concurs” [18, p. 507].

Regula de mai sus (constând în pierderea individualității infracțiunii absorbite) nu a fost respectată în următoarea speță din practica judiciară: „*C.E., în rezultatul unui conflict cu concubina sa, G.N., acționând din motiv de răzbunare, intenționat a încuiat-o în locuința din s. S., r-nul Hâncești, lipsind-o în mod ilegal de libertate și privând-o de posibilitatea de a se deplasa nestingherit, acțiuni însoțite de amenințarea cu moartea, exprimate în aplicarea cuțitului la gât și rostirea cuvintelor precum că o să o omoare pe ea și pe copiii, amenințări care au înspăimântat-o pe G.N., percepându-le ca fiind reale*” [10]. Instanța de judecată a încadrat faptele inculpatului C.E. conform regulilor concursului de infracțiuni: în baza alin.(1) art. 166 CP RM, precum și în baza art. 155 CP RM. Potrivit doctrinei de specialitate, „latura obiectivă a infracțiunii prevăzută la alin.(1) art.166 CP RM se exprimă în fapta prejudiciabilă alcătuită din: 1) acțiunea sau inacțiunea principală; 2) acțiunea sau inacțiunea adiacentă” [4, p. 493]. În postura de acțiune (inacțiune) adiacentă pot apărea următoarele: „1) constrângerea fizică; 2) constrângerea psihică [...]” [4, p. 497]. Evident, amenințarea cu omor sau cu vătămarea gravă a sănătății persoanei este formă a constrângerii psihice. Prin urmare, în sensul infracțiunii prevăzută la art.166 CP RM, acțiunea adiacentă poate lua forma amenințării cu omor sau cu vătămarea gravă a sănătății persoanei. Respectiv, dacă acțiunea adiacentă (secundară) este realizată în contextul privațiunii ilegale de libertate, cele săvârșite trebuie calificate doar în baza art. 166 CP RM (normă ce cuprinde o infracțiune complexă), nu și în baza art. 155 CP RM. Infracțiunea absorbită (*i.e.* amenințarea cu omor sau cu vătămarea gravă a sănătății) își pierde din individualitate, fiind dizolvată în conținutul infracțiunii complexe (*i.e.* în conținutul privațiunii ilegale de libertate).

Încadrarea celor comise, potrivit regulilor concursului de infracțiuni (conform normei ce cuprinde infracțiunea complexă, dar și conform normei ce conține infracțiunea absorbită) este contrară (i) regulii de calificare, în ipoteza concurenței dintr-o normă parte și o normă întreg și, implicit, (ii) principiului calificării exacte, ca subspecie a principiului legalității incriminării, din perspectiva efectuării unei calificări în exces. O asemenea soluție de calificare nu este echitabilă, persoana fiind impusă unui regim sancționator mult mai aspru, în condițiile în care se supraapreciază nejustificat comportamentul acesteia.

În contextul regulii de calificare analizate, C. Ghigheci menționează: „În cazul infracțiunii com-

plexe este vorba de o aparență de pluralitate, deoarece în conținutul ei intră o acțiune sau inacțiune care constituie prin ea însăși o altă faptă prevăzută de legea penală, putând crea astfel impresia că am fi în prezența unei pluralități de infracțiuni; însă – prin voința legiuitorului – în aceste situații suntem în prezența unei unități de infracțiuni, deoarece se va reține în sarcina făptuitorului doar infracțiunea complexă, nu și infracțiunea sau infracțiunile care intră în conținutul acesteia” [12].

M.-C. Ivan remarcă că „la infracțiunea complexă trebuie să existe o legătură între acestea [acțiuni (inacțiuni)], poate chiar (dar nu obligatoriu) de la mijloc la scop (ambele cu intenție)” [15, p. 96]. Din punctul nostru de vedere, cele comise trebuie încadrate în baza normei ce cuprinde infracțiunea complexă doar dacă acțiunea (inacțiunea) adiacentă, ce cuprinde infracțiunea absorbită, este comisă întru ușurarea săvârșirii acțiunii (inacțiunii) principale. Altfel zis, prin realizarea acțiunii (inacțiunii) adiacente, făptuitorul trebuie să urmărească scopul săvârșirii acțiunii (inacțiunii) principale. Au dreptate S. Copețchi și I. Popov atunci când afirmă: „După cum e și firesc, acțiunea/inacțiunea principală trebuie să succeadă acțiunea secundară (adiacentă); or, în esență, acțiunea secundară, de fiecă dată, este realizată tocmai în vederea facilitării realizării acțiunii/inacțiunii principale” [7, p. 41].

Punctând asupra rolului amenințării cu omor sau cu vătămarea gravă a sănătății persoanei în cadrul unor componente de infracțiune concrete, M. Angheluță afirmă: „În cadrul unor infracțiuni complexe, amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății poate îndeplini rolul de modalitate normativă a acțiunii adiacente din cadrul faptei prejudiciabile. Contează ca această acțiune adiacentă să fie săvârșită până la consumarea acțiunii (inacțiunii) principale. La fel, este necesar ca acțiunea adiacentă de amenințare cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății să fie comisă în scopul de a asigura săvârșirea acțiunii (inacțiunii) principale” [1, p. 273].

În lipsa acestor condiții, cele comise ar putea constitui un concurs de infracțiuni (*e.g.* amenințarea cu omor sau cu vătămarea gravă a sănătății nu este realizată în vederea săvârșirii privațiunii ilegale de libertate, ci în alt scop, după care este comisă privațiunea ilegală de libertate).

Din aceste considerente, în cazul infracțiunii complexe este imperios ca acțiunea (inacțiunea) secundară să premerge momentul realizării acțiunii (inacțiunii) principale, ci nu să succeadă. În caz contrar, cele comise ar putea forma un concurs de infracțiuni (de exemplu, atunci când în

contextul infracțiunii de violare a dreptului la libertatea întrunirilor (art. 184 CP RM) violența periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei nu este aplicată până la săvârșirea acțiunii principale concretizate în împiedicarea ilegală a desfășurării mitingului, demonstrației etc., ci după realizarea acestei acțiuni). Nefiind comisă în vederea săvârșirii acțiunii principale, violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei trebuie să i se dea o apreciere distinctă, dar nu în contextul infracțiunii prevăzută la art. 184 CP RM.

În alte cazuri, cele comise ar putea fi calificate doar potrivit normei ce cuprinde „infracțiunea absorbită”. Este cazul în care săvârșirea acțiunii principale nu constituie *per se* infracțiune.

Revenind la speța evocată mai sus, concluzionăm că conduita inculpatului urma a fi încadrată, exclusiv, în baza alin.(1) art. 166 CP RM, aceasta - deoarece acțiunea de amenințare cu omor a fost comisă (*i*) în vederea ușurării săvârșirii privațiunii ilegale de libertate și, (*ii*) până la consumarea privațiunii ilegale de libertate. De altfel, chiar instanța de judecată a ținut să sublinieze că amenințarea cu omor a însoțit acțiunea principală exprimată în privațiunea ilegală de libertate a victimei. În final, apreciem că încadrarea conduitei inculpatului în tiparul normelor înscrise la alin. (1) art. 166 și art. 155 CP RM este incorectă.

În *al treilea rând*, calificarea unei infracțiuni complexe trebuie să se facă potrivit normei ce cuprinde infracțiunea complexă, nu însă potrivit normelor ce formează infracțiunea complexă. În opinia întemeiată a lui N. Giurgiu, „infracțiunile reunite nu produc efecte separate” [13, p. 260].

Mai sus am probat că normele ce formează infracțiunea complexă își pierd din semnificație singulară, fiind privite pe post de părți ale normei ce conține infracțiunea complexă. Deși aplicarea la calificare a normelor-părți, în detrimentul normei-întregi, nu este contrară principiului echității, constatăm, totuși, că aceasta este contrară voinței legiuitorului. Crearea unei infracțiuni complexe trebuie să implice și o calificare corespunzătoare. Dacă legiuitorul a ajuns la concluzia construcției unei atare infracțiuni, calificarea trebuie făcută potrivit normei ce prevede acea infracțiune, ci nu potrivit normelor ce prevăd infracțiunile care au stat la baza formării infracțiunii complexe. În caz contrar, dispăre rațiunea formării infracțiunilor complexe.

Identificăm spețe practice în care respectiva regulă de calificate este nesocotită. De exemplu, într-o speță, instanța a încadrat conduita inculpatului în baza următoarelor norme: lit. c), d) alin. (2) art. 166 CP RM (privațiunea ilegală de libertate săvârșită de două sau mai multe persoane și cu

bună-știință asupra unui minor) și în baza lit. c¹), e), j) alin. (2) art. 152 CP RM (vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății persoanei săvârșită de două sau mai multe persoane, cu bună-știință asupra unui minor și cu deosebită cruzime).

În fapt, instanța a reținut următoarele: „I.D., având intenția de a priva de libertate minorul Z.A., în vederea imobilizării și înfrângerii opunerii de rezistență fizică și psihică din partea ultimului, i-a aplicat multiple lovituri cu pumnii și picioarele peste corp, provocându-i dureri fizice, sentimente de frică și stare de supunere. Apoi, din odaia unde se afla, l-a dus forțat în coridor, unde a continuat să-i aplice lovituri cu pumnii și picioarele peste tot corpul, înfrângând în așa mod opunerea de rezistență din partea ultimului. Apoi, contrar voinței minorului Z.A., cu o curea și cu o bandă adezivă, i-a legat mâinile ultimului, după care l-a scos silit afară în ogradă și, stropindu-i mâinile cu benzină, i le-a incendiat, provocându-i minorului Z.A. dureri fizice și vătămare medie. În continuare, inculpatul, forțat l-a dus pe minor în casă, după care, ultimul, profitând de neatenția inculpatului și de faptul că ușa de la odaie și de la intrare în casă erau deschise, a fugit, eliberându-se astfel din privațiune ilegală de libertate” [8].

În speță, pe de o parte, inculpatul a aplicat violență concretizată, inclusiv, în vătămare medie, întru săvârșirea acțiunii principale din conținutul infracțiunii prevăzută la art. 166 CP RM, exprimată în privațiunea ilegală de libertate. Deci, prin săvârșirea violenței, făptuitorul a urmărit scopul ușurării săvârșirii acțiunii principale (privarea, ca atare, de libertate). Violența aplicată nu a succedat momentul consumării infracțiunii de privațiune ilegală de libertate. Violența a fost aplicată până la momentul consumării infracțiunii.

Pe de altă parte, norma de la lit. e) alin. (2) art. 166 CP RM stabilește răspunderea pentru privațiunea ilegală de libertate săvârșită cu aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei. Conform pct. 6 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, nr. 23 din 28.06.2004, „prin violență periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei se are în vedere violența care s-a soldat cu vătămare medie sau ușoară (sublinierea ne aparține – n.a.) a integrității corporale sau a sănătății ori care, deși nu a cauzat aceste urmări, comportă la momentul aplicării sale, datorită metodei de operare, un pericol real pentru viață și sănătate” [14].

Constatăm că semnul circumstanțial agravant prevăzut la lit. e) alin.(2) art. 166 CP RM poate

îmbrăca forma unei vătămări medii a sănătății persoanei. Care sunt condițiile în care operează respectivul semn calificativ? Evident, violența trebuie aplicată întru ușurarea săvârșirii privațiunii ilegale de libertate și până la consumarea privațiunii ilegale de libertate. În speță, cele două condiții sunt întrunite. Atunci de ce calificarea conform art. 166 CP RM nu a vizat și semnul circumstanțial agravant prevăzut la lit. e) alin.(2)? De ce vătămării medii cauzate minorului Z.A. i-a fost dată o evaluare juridică distinctă, în condițiile în care legiuitorul a inclus această acțiune în tiparul lit. e) alin.(2) art. 166 CP RM? Este evident că persoana îndrituită cu aplicarea legii penale a ignorat regulile de calificare a infracțiunii complexe. Realmente, comportamentul inculpatului trebuie încadrat doar în baza alin. (2) art. 166 CP RM (cu circumstanțele agravante de rigoare), nu și conform art. 152 CP RM. În plus, așa cum enunță S. Brînză și V. Stati: „În general, nu este cu puțință concursul ideal dintre infracțiunea prevăzută la art. 152 CP RM și infracțiunea specificată la lit. e) alin. (2) art. 166 CP RM. Este posibil doar concursul real dintre aceste două infracțiuni” [5, p. 32].

În *al patrulea rând*, construcția infracțiunii complexe determină un specific anume în ceea ce privește momentul consumării și, implicit, al tentativei.

N. Giurgiu susține că „infracțiunea complexă se consideră consumată numai prin realizarea integrală a elementelor materiale ce o compun, atât la nivelul infracțiunii de bază, cât și a celei de conținut calificat și al producerii rezultatului prevăzut de lege” [13, p. 260].

Fiind formată din mai multe acțiuni (inacțiuni) prejudiciabile, infracțiunea complexă trebuie considerată consumată din momentul realizării atât a acțiunii (inacțiunii) principale, cât și a acțiunii (inacțiunii) adiacente. Doar în asemenea condiții putem sesiza momentul executării depline a laturii obiective a unei infracțiuni complexe – aspect ce determină consumarea infracțiunii. În alte condiții, nerealizarea integrală a laturii obiective (din motivul unor circumstanțe independente de voința făptuitorului) este echivalentă cu încercarea săvârșirii unei infracțiuni complexe. În asemenea caz, comportamentul persoanei este apreciat drept tentativă la infracțiunea complexă.

Pentru exemplificare, prezentăm următoarele spețe: „P.G., la 25 mai 2017, orele 22:00, fiind în stare de ebrietate narcotică, intenționat, urmărind scopul satisfacerii poftei sexuale în formă perversă, contrar voinței lui T.P. aplicând constrângerea psihică, manifestată prin aplicarea violenței și profitând de imposibilitatea ultimei de a se apăra, fiind în stare de ebrietate narcotică, a încercat să între-

țină un raport sexual cu aceasta în formă perversă, cauzându-i vătămare corporală și suferințe psihice, însă, din motive independente de voința sa, nu a reușit să-și ducă intenția până la capăt” [11]; „M.V., aflându-se în locuința proprie, având-o în grijă pe minora X., care nu avea împliniți 14 ani, acționând cu premeditate în scopul întreținerii cu aceasta a unor raporturi sexuale forțate, a aplicat față de ea constrângere fizică și psihică exprimată prin aplicarea multiplelor lovituri cu palmele peste suprafața corpului și amenințare cu moartea, însă, din motive independente de voința sa, nu și-a dus intenția până la capăt” [9]. În ambele spețe calificarea celor săvârșite a fost realizată prin raportare la art. 27 CP RM (tentativa de infracțiune). În ambele spețe, latura obiectivă a infracțiunii de viol nu a fost executată pe deplin. Mai exact, acțiunea secundară a fost săvârșită. În același timp, acțiunea principală, sub forma raportului sexual, nu a fost realizată, în pofida existenței unei asemenea intenții. În consecință, intenția inculpaților nu a fost materializată integral. Intenția nu a fost dusă până la capăt, fiind întreruptă din motive independente de voința inculpaților. Toate acestea au determinat aprecierea corectă a comportamentului inculpaților drept tentativă neconsumată la infracțiunile comise.

În opinia lui M. Ștefănoaia, „tentativa la infracțiunea complexă există atunci când infracțiunea s-a consumat doar în raport cu fapta secundară, iar la fapta principală urmarea nu s-a produs (fiind în prezența unui fapt tentat)” [18, p. 508]. Observăm că soluțiile din spețele de mai sus corespund tezei doctrinare a lui M. Ștefănoaia. În raport cu acțiunea secundară, infracțiunea este consumată. Însă, în raport cu acțiunea principală, identificăm o formă tentată a infracțiunii. Iar, *per ansamblu*, infracțiunea trebuie apreciată neconsumată.

E posibil oare ca acțiunea principală să fi fost realizată, iar acțiunea secundară – nu? Considerăm că o astfel de posibilitate este înlăturată, fiind contrară esenței logice în formarea unei infracțiuni complexe. Odată ce rolul infracțiunii absorbite, de regulă, constă în facilitarea săvârșirii acțiunii (inacțiunii) principale, este inimaginabil realizarea prioritară a acțiunii (inacțiunii) principale, după care a acțiunii (inacțiunii) secundare. Cel puțin, acest lucru este străin infracțiunii complexe. *Supra* am punctat că săvârșirea acțiunii (inacțiunii) „secundare” ulterior săvârșirii acțiunii (inacțiunii) „principale” nu denotă prezența unei infracțiuni complexe, cele comise urmând a fi evaluate în baza altor reguli de calificare.

În același perimetru de încadrare se situează ipoteza infracțiunii complexe în care acțiunea (inacțiunea) secundară determină cauzarea unei

urmări prejudiciabile ce apare în postura de semn calificativ, în timp ce acțiunea (inacțiunea) principală rămâne la faza actului tentat. Relevăm cazurile în care infracțiunea este complexă atât în varianta-tip, cât și în varianta agravată. Sunt ilustrative acele infracțiuni în care pe post de semn circumstanțial agravant apare „decesul persoanei sau vătămarea gravă a sănătății cauzate din imprudență”. În cazul acestor infracțiuni, lipsirea de viață din imprudență și vătămarea gravă a sănătății persoanei din imprudență apar în postura de fapte penale absorbite în amalgamul infracțiunii complexe.

Respectiv, pot fi sesizate cazuri când acțiunea (inacțiunea) secundară să fi determinat, în mod progresiv, din imprudență, decesul sau vătămarea gravă a sănătății persoanei, iar acțiunea (inacțiunea) principală să nu fi fost realizată încă.

În opinia lui N. Giurgiu, „chiar dacă elementul material reunit nu s-a consumat integral, atingându-se rezultatul calificant (agravant), infracțiunea trebuie considerată consumată” [13, p. 261]. Remarcăm că soluția de calificare propusă de N. Giurgiu are la bază o ficțiune juridică, întrucât o infracțiune neconsumată este apreciată drept consumată. În speță, cele comise nu conțin semnele unei infracțiuni consumate, aceasta deoarece atestăm o executare parțială a laturii obiective. Acțiunea (inacțiunea) secundară este realizată în deplinătate. În același timp, acțiunea (inacțiunea) fie *nu este realizată în deplinătate* (e.g. ipoteza în care în procesul răpirii unei persoane constrângerea aplicată în vederea transportării persoanei determină, din imprudență, cauzarea decesului acesteia), fie *nu este realizată în genere* (e.g. ipoteza în care făptuitorul aplică constrângere fizică în vederea săvârșirii unui raport sexual (neexistând nici un început de executare a acțiunii principale), fapt ce determină cauzarea din imprudență a decesului victimei). Realizarea parțială sau nerealizarea acțiunii (inacțiunii) principale este echivalentă cu o încercare în săvârșirea infracțiunii (*i.e.* cu o tentativă infracțională).

În același timp, înțelegem punctul de vedere enunțat de N. Giurgiu. Acesta își are sorginea în principiul echității. Pare a fi inechitabil ca făptuitorul să răspundă penal pentru tentativa la o infracțiune ce a cauzat o urmare prejudiciabilă. O altă soluție de calificare, însă, care să răspundă principiului echității pare de negăsit. Soluția infracțiunii consumate potrivit normei ce cuprinde respectivul semn calificativ pare a fi echitabilă, dar contrară regulii de construcție a unei infracțiuni complexe.

Privitor la infracțiunile de viol și de acțiuni violente cu caracter sexual soldate cu decesul per-

soanei din imprudență, în condițiile în care este realizată acțiunea secundară, nu și cea principală (atunci când acțiunea secundară este cauza decesului persoanei), V. Stati propune următoarea soluție de calificare (soluție aflată în disonanță cu cea oferită de N. Giurgiu): „În ipoteza *de lege lata*, suntem nevoiți să optăm pentru calificarea conform art. 27 și lit. e) alin.(3) art. 171 (sau art. 27 și lit. d) alin.(3) art. 172) CP RM. Deși această soluție de calificare nu este perfectă, ea este preferabilă soluției de calificare conform lit. e) alin.(3) art. 171 (sau lit. d) alin.(3) art. 172) CP RM. Aceasta - deoarece ea nu încalcă dispoziția alin. (2) art.3 CP RM, conform căreia interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale este interzisă” [17, p. 19]. Adaptând cele evocate de V. Stati, S. Brînza enunță: „Pentru că susținem această soluție, propunem formularea următoarei explicații în proiectul noii hotărâri explicative a Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, dedicată practicii judiciare în cauzele penale referitoare la infracțiunile privind viața sexuală: „În cazul constrângerii în scopul realizării raportului sexual, a actului de homosexualitate sau al satisfacerii poftelor sexuale în forme perverse, urmate de decesul victimei înainte de începerea acestor acțiuni, calificarea se face conform art. 27 și lit. e) alin. (3) art. 171 sau art. 27 și lit. d) alin. (3) art. 172 CP RM” [3, p. 197].

Suntem de acord cu aprecierea celor săvârșite în atare ipoteză drept tentativă la infracțiunea cu semnul calificativ corespunzător. Aceasta (i) respectă regula de calificare a unei infracțiuni complexe în formă tentată, (ii) ține cont de latura subiectivă a infracțiunii și, (iii) corespunde esenței legăturii de cauzalitate (de la acțiunea (inacțiunea) secundară săvârșită, la urmarea prejudiciabilă cauzată).

Totodată, observăm că V. Stati recunoaște caracterul inechitabil al soluției de calificare propusă. Autorul înțelege că soluția de calificare propusă nu este cea mai potrivită, deși corectă în condițiile legislative actuale.

Înțelegând pericolul social ridicat al unei asemenea forme a tentativei de infracțiune raportat la forma clasică a tentativei, legiuitorul român a decis să reglementeze ipoteza descrisă mai sus din perspectiva tratamentului sancționat cuvenit. Astfel, conform alin. (3) art. 36 din Codul penal al României, „infracțiunea complexă săvârșită cu intenție depășită, dacă s-a produs numai rezultatul mai grav al acțiunii secundare, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea complexă consumată” (sublinierea ne aparține – n.a.) [6]. Semnalăm faptul uzitării de către legiuitorul român a unei ficțiuni juridice, concretizată

în sancționarea unei tentative de infracțiune cu pedeapsa pentru o infracțiune consumată.

Susținem ficțiunea juridică admisă de legiuitorul român. Pe de o parte, aceasta este conformă regulii de construcție a unei infracțiuni complexe și de calificare a unei asemenea infracțiuni, în condițiile în care latura obiectivă este realizată doar parțial. Pe de altă parte, este conformă principiului stabilirii unei pedepse echitabile. Considerăm că și legiuitorul moldav ar trebuie să reglementeze o asemenea soluție de mijloc.

Pentru aceasta, propunem legiferarea noțiunii „infracțiune complexă”, astfel încât regula de tratament sancționator sus-indicată să fie stipulată în conținutul reglementărilor destinate infracțiunii complexe.

Recomandăm completarea Părții Generale a Codului penal cu art. 30¹. La concret, sugerăm formularea următoarei definiții în textul alin. (1) art. 30¹ CP RM: „Se consideră infracțiune complexă fapta penală în conținutul căreia intră o acțiune sau o inacțiune (ca semn constitutiv sau ca semn circumstanțial agravant) care constituie prin ea însăși o faptă prevăzută de legea penală”.

În vederea ușurării procesului de disociere a infracțiunii complexe de alte infracțiuni unice și de concursul de infracțiuni, precum și întru facilitarea procesului de aplicare a legii penale cazurilor în care sunt comise atare infracțiuni, recomandăm legiferarea regulilor de calificare a infracțiunii complexe evidențiate *supra*.

În consecință, propunem următorul model legislativ al articolului nou creat.

„Articolul 30¹. *Infracțiunea complexă*

(1) *Se consideră infracțiune complexă fapta penală în conținutul căreia intră o acțiune sau o inacțiune (ca semn constitutiv sau ca semn circumstanțial agravant) care constituie prin ea însăși o faptă prevăzută de legea penală.*

(2) *Calificarea unei infracțiuni complexe trebuie să se facă potrivit normei ce cuprinde infracțiunea complexă, nu însă potrivit normelor ce formează infracțiunea complexă.*

(3) *La calificarea unei infracțiuni complexe faptele penale absorbite/reunite își pierd din individualitate, neputând fi reținute la calificare.*

(4) *Infracțiunea complexă în care acțiunea sau inacțiunea secundară determină cauzarea din imprudență a unei urmări prejudiciabile (în postura de semn circumstanțial agravant), în timp ce acțiunea sau inacțiunea principală rămâne la faza actului tentat, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea complexă consumată”.*

Considerăm mai mult ca necesară o definiție legală a infracțiunii complexe. Cu siguranță, aceasta va contribui la înțelegerea mai bună a

esenței acestei forme a unității infracționale. În context, este demnă de reținut următoarea observație a autorului român G. Antoniu expusă cu ocazia definiției legale a infracțiunii complexe, înscrisă în Codul penal al României: „Definițiile legale ale infracțiunii complexe și infracțiunii continuate din legea penală română [...] au contribuit mult la așezarea practicii judiciare pe un teren ferm, prevenind controversele și soluțiile contradictorii, spre deosebire de legislațiile unde asemenea reglementări lipsesc” [2, p. 42]. Susținem acest punct de vedere. Suntem de părere că definiția legală a infracțiunii complexe poate să comporte doar avantaje în planul transpunerii acesteia în practică. De asemenea, doar avantaje pot fi evidențiate la instituirea unor reguli de calificare a infracțiunii complexe.

Referințe bibliografice:

1. Angheluță M. *Amenințarea cu omor ori cu vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății*. Teză de doctor în drept, Chișinău, 2021. 316 p.
2. Antoniu G. Unitatea de infracțiune. Contribuții. În: *Revista de drept penal*, 1999, nr. 3, p.9-44.
3. Brînză S. Teoria și practica interpretării judiciare a normelor referitoare la infracțiunile privind viața sexuală (art. 171-175 CP RM). În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis”, Seria „Științe sociale”*, 2010, nr. 8(38), p. 156-211.
4. Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea specială. Vol. I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1328 p.
5. Brînză S., Stati V. Controversele legate de aplicarea în practică a art. 166 Cod penal. În: *International Scientific Journal „Euro-American Scientific Cooperation: research articles”* (Hamilton, Canada) 2018. Volume 18, p. 30-35.
6. *Codul penal al României*. <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Romania-RO.html> (vizitat 16.12.2021).
7. Copețchi S., Popov I. Examen critic al practicii judiciare în materia infracțiunii de violare de domiciliu săvârșită cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei (alin.(2) art. 179 din Codul penal). În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*, 2020, nr. 5, p. 39-46.
8. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 8 octombrie 2019. Dosarul nr. 1ra-1525/2019. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=14372 (vizitat 16.12.2021).
9. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 8 octombrie 2019. Dosarul nr. 1ra-1638/2019. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=14374 (vizitat 16.12.2021).
10. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 28 octombrie 2020. Dosarul nr.1ra-1771/2020. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17064 (vizitat 16.12.2021).
11. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 16 aprilie 2021. Dosarul nr. 1ra-997/2021. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18432 (vizitat 16.12.2021).
12. Ghigheci C. *Conceptul de infracțiune complexă*. <https://www.juridice.ro/202298/conceptul-de-infracțiune-complexa.html> (vizitat 16.12.2021).
13. Giurgiu N. *Legea penală și infracțiunea. Doctrină, legislație, practică judiciară. Ediție revizuită și adăugită*. Iași: Gama, 1996. 448 p.
14. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, nr. 23 din 28.06.2004 http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=310 (vizitat la 16.12.2021).
15. Ivan M.-C. Infracțiunea complexă în formă agravată. În: *Revista „Pro Lege”*, 2017, nr. 1, p. 89-98.
16. Sima C. Unitatea de infracțiuni. În: *Revista „Pro Lege”*, 2014, nr. 4, p. 11-41.
17. Stati V. Despre practica aplicării răspunderii penale pentru infracțiunile privind viața sexuală. Considerente de ordin teoretic și practic. În: *Revista Națională de Drept*, 2007, nr. 8, p. 16-21.
18. Ștefănoaia M. *Drept penal. Partea generală*. București: Universul juridic, 2020. 619 p.
19. Tănase A. Latura obiectivă a infracțiunii de trafic de ființe umane (art. 165 CP RM). În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr. 11, p. 18-33.
20. Гулиева Н.Б. *Составные преступления в российском уголовном праве*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Кемерово, 2006. 24 p.
21. Кузнецова Н.Ф. *Проблемы квалификации преступлений: Лекции по спецкурсу «Основы квалификации преступлений»*. Науч. ред. и предисл. Академика В.Н. Кудрявцева. Москва: Издательский Дом «Городец», 2007. 336 p.

